

Т. І. Олійник,
к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки, підприємництва та управління підприємствами,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, м. Дніпро
ORCID ID: 0000-0003-1224-3790

DOI: 10.32702/2306-6814.2019.18.42

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ: СУТНІСТЬ ТА ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ

Т. Oliynyk,
PhD in Economics, associate professor of economics, entrepreneurship and enterprise management,
National University Oles Honchar, Dnipro

ECONOMIC SECURITY OF THE ENTITY: THE NATURE AND APPROACHES TO DETERMINATION

Економічна безпека суб'єктів господарювання є складним і багатовекторним поняттям, про що свідчить розмаїття наукових підходів до його сутності і класифікації загроз, які на неї безпосередньо впливають.

Забезпечення економічної безпеки підприємства — безперервний процес покликаний до зниження ризиків та виниклих різноманітних загроз для його ефективного функціонування, сталого розвитку та досягнення поставлених перед ним цілей на різних стадіях економічного циклу.

До основних задач, покликаних нейтралізувати загрози і попередити зниження рівня економічної безпеки підприємства, необхідно віднести створення дієвої системи економічної безпеки, метою якої є розробка способів запобігання можливим загрозам та визначення напрямів мінімізації негативних впливів на діяльність підприємства.

Дієвість системи економічної безпеки підприємства створить умови для ефективного його функціонування, досягнення максимальних результатів окреслених бізнес-цілями в умовах жорсткої конкуренції і значних господарських ризиків шляхом своєчасного виявлення і нейтралізації різних загроз і небезпек економічній стійкості господарюючого суб'єкта.

The economic security of business entities is a complex and multi-vector concept, as evidenced by the diversity of scientific approaches to its nature and the classification of threats that directly affect it. The variety of scientific approaches to understanding the concept of "economic security", makes it possible to systematize all directions along the lines of two main, it is a philosophical and organizational approach in order to systematize a system of measures to prevent various threats aimed at ensuring the normal functioning of the enterprise in achieving its goals. It is essential to identify such threats, examine them, and evaluate the consequences that they may cause.

The need for the development of theoretical foundations and practical proposals for the organization of the economic security of enterprises is determined by a number of significant factors both at the overall economic scale and at the enterprise level.

Ensuring the economic security of the enterprise is a continuous process designed to reduce the risks and various threats to its efficient functioning, sustainable development and achievement of its goals at different stages of the economic cycle. The main tasks aimed at neutralizing threats and preventing the reduction of the level of economic security of the enterprise should include the creation of an effective system of economic security, the purpose of which is to develop ways of preventing possible threats and determining the directions of minimizing the negative impacts on the activity of the enterprise.

The efficiency of the enterprise economic security system will create conditions for its effective functioning, achievement of maximum results outlined by business goals in the conditions of fierce competition and significant economic risks by timely identification and neutralization of various threats and dangers of economic stability of the business entity. The economic security system must provide risk mitigation in many areas, including the loss of credibility, efficiency and legality of the use of the resource potential involved in economic processes. The creation of an economic security system is unique for every enterprise, the functioning of which depends on the type of economic activity, production potential and characteristics of its activity.

Ключові слова: економічна безпека, діяльність підприємства, внутрішнє та зовнішнє економічне середовище, система економічної безпеки.

Key words: economic security, activity of the enterprise, internal and external economic environment, system of economic security.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Однією з умов сталого розвитку суб'єктів господарювання, є наявність ефективної системи забезпечення їх економічної безпеки, що набуває особливого об'єкту управління як на макро-, так і на мікрорівні. Проте на сьогодні питання економічної безпеки виявились найменш розробленими в теоретичному і практичному аспектах. Переважна більшість вітчизняних підприємств досі не розуміють або недооцінюють важливість цього питання, не мають чітких понять про те, що повинно стати об'єктом і предметом діяльності служб економічної безпеки. Більш того, часто і самі служби не цілком розуміють, які саме сфери повинна охоплювати їх діяльність. На практиці діяльність служби економічної безпеки в основному зводиться до захисту від конкурентів, недружніх елементів і злочинних угруповань.

Водночас не можна забувати про те, що окремо взятий економічний суб'єкт є важливою частиною суспільства і держави, і розглядати безпеку на макрорівні, не зачіпаючи взаємопов'язаних підсистем, було б нелогічно. Безпечний стан кожного конкретного підприємства входить у сферу інтересів громадян, суспільства і держави. Це очевидно хоча б тому, що суб'єкти господарських відносин є важливими ланками в проведенні державою соціальної та фіскальної політики щодо створення інституту зайнятості населення та поповнення державного бюджету. Тому за відсутності цілісної і єдиної системи з організації безпеки, недосконалої законодавчої бази, неопрацьованих і не уніфікованих механізмів захисту економічних інтересів суб'єктів господарювання від зовнішніх і внутрішніх загроз, проблема їх економічної безпеки набуває особливої актуальності.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Поточний стан національної економіки і регулярно виникаючі економічні кризи свідчать про те, що економічна безпека суб'єктів господарювання набуває особливої актуальності у розробці прийомів оцінки загроз та механізмів підвищення економічної безпеки бізнесу. В цьому проблемному аспекті, аспекті теоретико-практичних підходів до побудови ефективної системи забезпечення економічної безпеки на макро- і мікрорівні, визначенні її сутності, виявленні загроз і ризиків в умовах

ринкової економіки, досліджувались у працях цілої плеяди вітчизняних та зарубіжних вчених, серед яких: І. Бінько, І. Голіков, С. Васильчак, Т. Васильців, Г. Дем'яненко, А. Жидяк, І. Зайцева, В. Кириленко, Н. Стручок, Л. Пашнюк, Т. Ткачук, С. Цевух та багато інших. Проте в більшості своїх наукових дослідженнях, акценти розставлені на формуванні економічної безпеки держави, а не окремих суб'єктів господарювання. Тому, не принижуючи роль проведених авторами наукових досліджень, їх наукові публікації свідчать про відсутність загального підходу до трактування поняття "економічна безпека", а сама проблема формування системи забезпечення економічної безпеки підприємства висвітлена більш фрагментарно. Отже для ефективної діяльності вітчизняних підприємств, залученими в процеси нестабільної сучасної економіки, важлива наявність науково-методологічних підходів до організації їх власної економічної безпеки.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є обґрунтування поняття "економічна безпека" суб'єкта господарювання з точки зору філософсько-організаційного підходу щодо створення системи захисту від зовнішніх та внутрішніх загроз і ризиків у його діяльності.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Попередньо проведені дослідження категорії "економічна безпека" показали, що вона стала використовуватися порівняно недавно у вітчизняній економічній літературі та практичному намаганні її застосування. До початку 1990-х рр. дослідження проблем економічної безпеки не знайшли достатнього відображення. Теоретичне обґрунтування шляхів забезпечення економічної безпеки стало актуальним в період переходу на ринкові відносини, коли економіка суб'єктів господарювання, і відповідно їх умови, стали найбільш вразливими, що спонукало появу перших вітчизняних публікацій на рубежі 1993—1994 рр. Після чого питання економічної безпеки зайняли особливе місце у нормативних документах та стало широким полем для політичних і економічних дискусій серед науковців і практиків.

Трактування сутності економічної безпеки серед наукових кіл досить неоднозначне, внаслідок парамет-

ральних змін під впливом невизначеності економічного середовища, що спонукало сприйняття науковим середком необхідності забезпечення понятійного простору для економічної безпеки суб'єктів господарювання. Так світові тенденції з цього питання свідчать про формування самостійних наукових напрямів реагування на загрози економічній безпеці суб'єктів господарювання у світлі "екосистейта" — економічна безпека держави і "екосекента" — економічна безпека підприємства [1].

За такого підходу можна спостерігати різні вітчизняні наукові трактування "економічна безпека", а саме: "...динамічна складова економіки, адаптована до вимог свого часу" [3], — авторська думка схиляється до врахування специфічних (адресних) особливостей об'єкта дослідження в умовах невизначеності та ризику. Економічна безпека це "...комплекс заходів щодо забезпечення стабільного розвитку підприємства через створення сприятливих умов, а також нейтралізацію та ліквідацію зовнішніх і внутрішніх загроз" [9], тут економічну безпеку підприємства необхідно розглядати з точки зору необхідності системного підходу до обґрунтування її змісту. Крім того, ряд авторів представляють розширену сутнісну характеристику економічної безпеки як стан захищеності інтересів підприємства від внутрішніх і зовнішніх загроз (джерел небезпеки), що "...сформувався шляхом реалізації компетенцій правового, економічного, організаційного, інженерно-технічного і соціально-психологічного характеру" [2; 6] та як "...процес досягнення рівноваги системи, при якому відсутні фактори руйнівного впливу на неї" [4; 7].

Аналіз різних підходів до розуміння поняття "економічна безпека" надає можливість систематизувати всі напрями в руслі двох основних, це філософський та організаційний підхід.

У рамках філософського підходу, який має безліч модифікацій, найбільш загальним виглядає наступним чином: економічна безпека системи — це стан, за якого забезпечується захищеність від внутрішніх і зовнішніх несприятливих впливів, з метою зміни. Нескладно помітити, що цей підхід ґрунтується на визначенні стану захищеності життєво важливих інтересів особистості, суспільства і держави від внутрішніх і зовнішніх загроз. Прикладом такого поняття безпеки може служити визначення безпеки як "...стан, при якому не загрожує небезпека, є захист від небезпеки" [8].

Автори, які дають визначення економічної безпеки в рамках цього підходу, пов'язують економічну безпеку зі станом економіки держави, що дозволяє захищати її життєво важливі інтереси. Проте у разі переходу від макроекономічних до мікроекономічних уявлень, поняття "небезпека" і "безпека" мають сенс тільки в разі застосування щодо конкретної функції, об'єкта чи процесу. Тому якщо говорити про економічну безпеку підприємства, то необхідно мати на увазі не стан захищеності, а ступінь впливу різних внутрішніх і зовнішніх несприятливих чинників і середовища на його економіку. Інакше неможливо пояснити специфічну відмінність економічної безпеки від інших її видів: екологічної, інформаційної, технологічної та ін. Крім того, даючи визначення за цього підходу, "підміняється" поняття економічної безпеки поняттям "захищеність", яке теж не пояснюється однозначно, крім того, створює масу

питань: як його виміряти, як оцінювати ефективність цього стану, як визначити гранично допустимі значення і т.д.

З точки зору організаційного підходу, безпека не є станом захищеності інтересів суб'єкта, а являє собою сукупність умов створених в економічному суб'єкті, за яких забезпечується захист від внутрішніх і зовнішніх загроз, виконання цілей його функціонування [10]. Водночас стан безпеки повинен контролювати сам господарюючий суб'єкт, де результатом забезпечення економічної безпеки є стабільність його функціонування і можливість ефективної фінансово-економічної діяльності.

Таким чином, серед найважливіших умов існування господарюючого суб'єкта в рамках забезпечення його економічної безпеки необхідно виділити:

— достатню потребу ресурсів для ведення економічної діяльності (матеріальних, фінансових, трудових, техніко-технологічних та ін.);

— раціональну організацію системи управління господарюючим суб'єктом;

— відповідність суспільним цілям функціонування суб'єкта господарювання, що виражається в готовності суспільства скористатися виробленою продукцією або наданою послугою суб'єктом господарювання;

— наявність системи ефективного захисту економічної діяльності суб'єкта господарювання від зовнішніх і внутрішніх загроз, а також забезпечення безпеки його персоналу, матеріальних, фінансових, інформаційних та інших ресурсів;

— дієвість законодавчих і нормативно-правових актів, які регламентують право господарюючого суб'єкта на ведення економічної діяльності.

Згідно з перерахованими вище підходами можна розглянути економічну безпеку і визначення її сутності під іншим кутом. Підприємство як об'єкт економічних відносин, створюється власником не для боротьби із загрозами, а для досягнення поставлених цілей, які носять економічний характер. Проте для аналізу і практичної діяльності щодо забезпечення безпеки зручніше спочатку припускати теоретичне наявність можливої загрози, а вже потім шукати способи протидії. Однак наслідком з цього є те, що поняття економічної безпеки вторинне по відношенню до поняття загрози.

Наше бачення економічної безпеки підприємства є система заходів з попередження різноманітних загроз, спрямованих на забезпечення нормального функціонування підприємства в досягненні поставлених цілей. Забезпечення економічної безпеки підприємства можна визначити ще й як безперервний процес зниження ризиків і виниклих різних загроз для його ефективного функціонування, сталого розвитку та досягнення поставлених перед ним цілей на різних стадіях економічного циклу. Це визначення, на наш погляд, дещо звучує перше, оскільки зниження ризиків загроз — це попереджувальний процес, а загрози можуть виникнути раптово, поза передбачених ризиків. Стосовно ризиків, то можна відзначити, що система економічної безпеки повинна забезпечувати зниження ризику в багатьох областях, у тому числі втрати достовірності, ефективності і законності використання ресурсного потенціалу залученого до процесів господарювання.

Загальновідомо, економічна безпека складається під впливом внутрішніх і зовнішніх умов, які тісно взаємопов'язані між собою. Зовнішня складова — здатність підприємства організувати взаємини із зовнішнім середовищем, максимально забезпечуючи свою економічну безпеку. Внутрішні умови складаються під впливом внутрішньої структури і взаємовідносин всередині підприємства таким чином, щоб максимально забезпечити свою економічну безпеку [5]. Отже, поняття внутрішньої економічної безпеки характеризує ступінь того, наскільки внутрішній устрій підприємства сприяє забезпеченню економічної безпеки в цілому.

Однією з найважливіших рис сучасного бізнесу є вміння працювати в умовах діючих ризиків і загроз економічній безпеці. Завжди діють фактори, які однозначно визначаються як загрози економічній безпеці підприємства. У зв'язку з цим можна розглянути класифікацію загроз:

1. За сферою виникнення: внутрішні — пов'язані з господарською діяльністю підприємства та його персоналу, вони обумовлені тими процесами, які виникають у ході виконання бізнес-процесів і можуть надати свій вплив на результати бізнесу; зовнішні — виникають за межами підприємства, вони не пов'язані з його життєдіяльністю, це така зміна навколишнього середовища, яка може завдати підприємству збитків.

2. За можливістю прогнозування: передбачувані — заздалегідь відомі не тільки джерела таких загроз, а й характер їх впливу на господарські процеси, умови їх появи, час і період дії, методи й інструменти для мінімізації негативного впливу таких загроз на результати бізнесу; непередбачувані — виникають раптово, несподівано, джерело їх породження і напрям першочергового впливу невідомі.

3. У залежності від джерела виникнення: об'єктивні (форс-мажорні) — виникають без участі і mimo волі господарюючого суб'єкта, це обставини непереборної сили (війна, локальні збройні конфлікти, природні катастрофи, наукові відкриття і т.п.); суб'єктивні (не форс-мажорні) — породжуються умисною або ненавмисною дією фізичних осіб (сторонніми, персоналом підприємства) чи контрагентами підприємства. Якщо для мінімізації об'єктивних загроз важливо обґрунтовано і об'єктивно визначити умови виходу з таких обставин, прописавши їх в угодах (страхування ресурсів, майна і т.п.), то для мінімізації суб'єктивних загроз необхідні вміння впливати на суб'єкти економічних відносин своєчасними і грамотними діями керівництвом підприємства.

4. За вірогідністю настання: явні — носять прояв імовірного характеру, мають цілком зрозумілу природу і реальну вагу, тому можуть бути враховані під час розроблення бізнес-плану господарської діяльності; приховані — для бізнесу становлять серйозну небезпеку. В даному випадку найбільш характерними є дії недобросовісних конкурентів, неправомірні дії органів влади або окремих керівників цих органів, а також кримінальні операції злочинних угруповань, власного персоналу і т.п.

5. За метою впливу: пов'язані з працівниками та видами ресурсів, які використовуються у господарській діяльності підприємства (матеріальні, фінансові та ін.).

6. За обсягом збитку: незначні, значні, катастрофічні.

7. За часом виникнення: безпосередня та віддалена загроза.

Серед вищезазначених класифікаційних ознак загроз, найбільшого поширення набувають загрози в залежності від сфери їх виникнення (зовнішні, внутрішні), які несуть значну їх кількість. Це обумовлено різноманітністю економічних зв'язків підприємства та їх відносин, в яких підприємство обов'язково приймає участь. Звичайно, для кожного підприємства "зовнішні" і "внутрішні" загрози суто індивідуальні, проте основні елементи таких загроз прийнятні для будь-якого суб'єкта господарської діяльності.

Так, під впливом різного роду факторів навколишнього середовища до них можна віднести:

— загрози, пов'язані з державою: несприятлива зміна політичної ситуації; зміна законодавства, що впливає на умови господарської діяльності (податкового, відносин власності, договірної та ін.);

— макроекономічна нестабільність: економічні потрясіння (кризи, порушення виробничих зв'язків, інфляція, втрата ринків сировини, матеріалів, енергоносіїв, товарів і т.п.);

— протиправні дії кримінальних структур;

— протиправні дії конкурентів: використання недобросовісної конкуренції, несанкціонований доступ конкурентів до конфіденційної інформації, промислово-економічне шпигунство;

— надзвичайні ситуації природного і технічного характеру та ін.

Внутрішні ризики і загрози економічній безпеці бізнес-процесам виникають безпосередньо у сфері господарської діяльності підприємства. Так, до основних загроз можна віднести:

— загрози системи управління: недостатній рівень дисципліни; вибір ненадійних партнерів і інвесторів; істотні упущення як у тактичному, так і в стратегічному бізнес-плануванні, які пов'язані з неправильним вибором мети, невірною оцінкою можливостей підприємства, помилками в прогнозуванні змін зовнішнього середовища;

— фізична безпека: загроза безпеки підприємства як майнового комплексу, збереження матеріальних цінностей; пошкодження будівель, приміщень; загроза протипожежної, екологічної, радіаційно-хімічної безпеки;

— загроза витоку комерційної та конфіденційної інформації: порушення режиму збереження конфіденційної інформації;

— загроза інформаційній безпеці: зараження програм ЕОМ різного роду комп'ютерними вірусами; протизаконні фінансові операції; порушення безпеки зв'язку;

— загрози, пов'язані з персоналом: протиправні дії кадрових працівників; відтік кваліфікованих кадрів, неправильна оцінка кваліфікаційної складової кадрів, їх низька компетентність; дії або бездіяльності (в т.ч. навмисні і ненавмисні) співробітників підприємства, що суперечать інтересам його бізнес діяльності, наслідком яких можуть бути нанесення економічних збитків, витік або втрата інформаційних ресурсів (в т.ч. відомостей комерційної таємниці чи конфіденційної інформації), підлив ділового іміджу підприємства в бізнес-колах і т.п.

Вищенаведений перелік внутрішніх та зовнішніх загроз підприємства тісно переплітається один з одним. Це призводить до певних ускладнень в їх ідентифікації під час побудови загальної системи економічної безпеки із визначення суб'єктів і об'єктів економічної безпеки. Створення дієвої системи економічної безпеки підприємства надасть можливість ефективного функціонування його бізнес-процесів в умовах жорсткої ринкової конкуренції шляхом своєчасного виявлення і нейтралізації певних загроз. Крім того, необхідно зазначити, створення системи економічної безпеки є унікальною для кожного підприємства, функціонування якої залежить від виду господарської діяльності, виробничого потенціалу та особливостей його діяльності.

ВИСНОВКИ

Сучасний етап економічного становлення та розвитку суб'єктів господарювання характеризується радикальними потрясіннями у економічній, політичній та соціальній сфері суспільних відносин та відносин власності. Від настання та протікання кризових явищ не безпечено ні одне підприємство будь-якої форми власності, що потребує вирішення питання створення власної системи економічної безпеки, яка б мала змогу своєчасно виявляти та ліквідувати можливі загрози його статутної діяльності. В цьому випадку нагальним є саме ідентифікація таких загроз, їх вивчення та оцінка тих наслідків які вони можуть спричинити. Це можна досягти на основі філософського та організаційного підходів у плані систематизації системи заходів з попередження різноманітних загроз, спрямованих на забезпечення нормального функціонування підприємства в досягненні поставлених цілей. Але щоб систематизувати ці напрями, необхідне підґрунтя у визначенні сутнісного значення "економічна безпека", яка на сьогодні не набуває сталої категорії, за якої чітко не визначена наукова точка зору, що вимагає подальшого вивчення її понятійного апарату та розробки принципів системної будови заснованої на ідентифікації елементів загроз і ризиків економічній безпеці суб'єктів господарювання.

Література:

1. Бінько І. Як забезпечити економічну безпеку України / І. Бінько, В. Шлемко // Всеукраїнські відомості. — 1997. — № 138 (810). — С. 3—8.
2. Васильчак С.В. Механізм забезпечення корпоративної безпеки суб'єктів господарювання / С.В. Васильчак, А.Г. Жидяк, Н.М. Стручок // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. — 2011. — № 2. — С. 278—285.
3. Голяков І.В. Сутність і еволюція поняття економічна безпека / І.В. Голяков // Проблеми економіки. — 2014. — № 1. — С. 309—314.
4. Кириленко В.І. Інвестиційна складова економічної безпеки: монографія / В.І. Кириленко. — К.: КНЕУ, 2005. — 232 с.
5. Козаченко Г.В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: [монографія] / Г.В. Козаченко, В.П. Пономарьов, О.М. Ляшенко. — К.: Лібра, 2003. — 280 с.
6. Кравчук О.Я. Діагностика та механізм забезпечення корпоративної безпеки підприємства: [моногра-

фія] / О.Я. Кравчук, П.Я. Кравчук. — Луцьк: Надстир'я, 2008. — 256 с.

7. Ляшенко О.М. Концептуалізація управління економічною безпекою підприємства: [монографія] / О.М. Ляшенко. — Луганськ: СЛУ ім. В.Даля, 2011. — 400 с.

8. Ожегов С.И. Толковый словарь русского языка // С.И. Ожегов, Н.Ю. Шведова. — М.: Азбуковник, 2000. — 2314 с.

9. Пашнюк Л. Загрози економічній безпеці підприємства і засоби їх нейтралізації / Л. Пашнюк // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Економіка. — 2013. — № 10 (151). — С. 93—96.

10. Франчук В.І. Особливості організації системи економічної безпеки вітчизняних акціонерних товариств в умовах трансформаційної економіки: [монографія] / В.І. Франчук. — Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2010. — 440 с.

References:

1. Bin'ko, I. and Shlemko, V. (1997), "How to ensure the economic security of Ukraine", *Vseukrains'ki vidomosti*, vol. 138 (810), pp. 3—8.
2. Vasylychak, S.V. Zhydiak, A.H. and Struchok, N.M. (2011), "Corporate security mechanism for business entities", *Naukovyj visnyk L'vivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*, vol. 2, pp. 278—285.
3. Holikov, I.V. (2014), "Essence and evolution of the concept of economic security", *Problemy ekonomiky*, vol. 1, pp. 309—314.
4. Kyrylenko, V.I. (2005), *Investytsijna skladova ekonomichnoi bezpeky [Investment component of economic security]*, KNEU, Kyiv, Ukraine.
5. Kozachenko, H.V. Ponomar'ov, V.P. and Liashenko, O.M. (2008), *Ekonomichna bezpeka pidpryemstva: sutnist' ta mekhanizm zabezpechennia [Economic security of the enterprise: essence and mechanism of providing]*, Libra, Kyiv, Ukraine.
6. Kravchuk, O.Ya. Kravchuk, P.Ya. (2008), *Diahnostyka ta mekhanizm zabezpechennia korporatyvnoi bezpeky pidpryemstva [Diagnosis and mechanism of corporate security]*, Nadstyr'ia, Luts'k, Ukraine.
7. Liashenko, O.M. (2011), *Kontseptualizatsiia upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu pidpryemstva [Conceptualization of economic security management]*, SNU im. V. Dalia, Luhans'k, Ukraine.
8. Ozhegov, S.I. Shvedova N.Ju. (2000) *Tolkovyy slovar' russkogo jazyka [Explanatory dictionary of the Russian language]*, Azbukovnik, Moscow, Russia.
9. Pashniuk, L. (2013), "Threats to the economic security of the enterprise and the means of their neutralization", *Visnyk Kyivs'koho natsional'noho universytetu im. T.Shevchenko. Ekonomika*, vol. 10, pp. 93—96.
10. Franchuk, V.I. (2010), *Osoblyvosti orhanizatsii systemy ekonomichnoi bezpeky vitchyznianskykh aktsionernykh tovarystv v umovakh transformatsijnoi ekonomiky [Features of organization of the system of economic security of domestic joint-stock companies in the conditions of transformation economy]*, L'vivskiy derzhavnyj universytet vnutrishnikh sprav, L'viv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 21.09.2019 р.